

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΕΜΕΣΟΥ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΚΑΡΔΙΑΚΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2021

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με πολλή πνευματική χαρά συμπεριλαμβάνουμε στις εκδόσεις της Μονής μας και προλογίζουμε τὸ βιβλίο τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Λεμεσοῦ κ. Ἀθανασίου *Καρδιακὸς Λόγος*, τὸ ὁποῖο περιέχει δεκαεξὶ ὁμιλίες του πὺ ἐγιναν κατὰ καιροὺς σὲ συνέδρια καὶ σὲ ἐκδηλώσεις ὅπου εἶχε προσκληθεῖ καὶ εἶχαν ὡς θέμα τὸν μοναχισμό καὶ τὴν ἱερωσύνη.

Ὁ Πανιερώτατος ἄρχισε τὴν μοναστική του ζωὴ ἀπὸ τὸν κατεξοχὴν ἐμπειρικὸ γῶρο τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ Ἅγιον Ὄρος. Εἶχε ὡς Γέροντα, τὸν μακαριστὸ Γέροντά μας Ἰωσήφ τὸν Βατοπαιδινό (1921-2009), ἕναν ἐμπειρικὸ Γέροντα πὺ ἐξῆσε μὲ ἄκρα ἔνταση τὸν μοναχισμό καὶ ἔφθασε σὲ ὑψηλὴ πνευματικὴ κατάσταση. Ὑπῆρξε ἐκλεκτὸς ἀδελφὸς τῆς συνодίας μας καὶ τῆς Μονῆς μας. Ἐνστερνίσθηκε τὴν Πατερικὴ Παράδοση. Κάθισε παρὰ τοὺς πόδας παραδοσιακοῦ Γέροντος καὶ ἔλαβε τὸ πνεῦμα του, ὅπως ἐκεῖνος τὸ εἶχε παραλάβει ἀπὸ τὸν Γέροντά του, τὸν Ἅγιο Ἰωσήφ τὸν Ἡσυχαστή.

Ὁ Ἅγιος Λεμεσοῦ προῆλθε ἀπὸ τὸν μοναχισμό. Εἶναι ὁ ἴδιος μοναχὸς, καὶ γνωρίζει τὴν ἀξία τοῦ μοναχισμοῦ καὶ γι' αὐτὸ κύρια μέρεινά του ὑπῆρξε, ὅταν πῆγε στὴν Κύπρο, ἡ ἴδρυση, ἡ ἀναστήλωση –πνευματικὴ καὶ ὕλική– Ἱερῶν Μονῶν. Ὁ ἴδιος εἶναι Γέροντας καὶ πνευματικὸς καθοδηγητὴς σὲ πολλὰς Μονὰς τῆς ἐπαρχίας του, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς Λεμεσοῦ. Εἶχε πεῖ σὲ μία ὁμιλία του, «ὁ μοναχισμὸς ὅσο καὶ ἂν βάλλεται τόσο πῖ πολὺ λάμπει καὶ φωτίζει τὸν κόσμο». Ὁ μοναχισμὸς εἶναι ἡ ραχοκοκκαλιά τῆς Ἐκκλησίας, ἡ πεμπτουσία τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ μοναχοί, ἔλεγε μὲ τὸν χαριτωμένο τρόπο του ὁ Ἅγιος Παῖσιος ὁ Ἁγιορείτης, εἶναι «οἱ ἀσυρματιστὲς τῆς Ἐκκλησίας». Στὸν μοναχισμό διαφυλάσσεται ἀκέραιο καὶ ἀλώβητο τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐφαρμόζεται μὲ ἀκρίβεια. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Σιναΐτης ἔλεγε, «φῶς μοναχοῖς ἄγγελοι, φῶς δὲ πάντων ἀνθρώπων μοναχικὴ πολιτεία». Ὁ μοναχὸς γίνεται φῶς γιὰ τὸν κόσμο, γιὰτὶ κοινωνεῖ, βιώνει τὸν Θεὸ ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ζωὴ, βιώνει τὰ ἔσχατα. Δὲν χρειάζεται νὰ κηρύξει, νὰ ἀνέβει σὲ ἄμβωνες γιὰ νὰ μιλήσει γιὰ τὸν Χριστό. Ἀπὸ τὴν στιγμή

πὸν βιώνει τὴν θεία Χάρη, ἡ χαριτωμένη ζωὴ του ἐκπέμπει πνευματικὸ φῶς πὸν λάμπει σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη. Τὸ φῶς αὐτὸ εἶναι τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, τὸ φῶς πὸν ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητὲς Του καὶ σὲ ὅσους τηροῦν τοὺς λόγους Του. «Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου» (Ματθ. 5,14). Μὲ αὐτὸ τὸ φῶς ἐκδιώκονται ὅλες οἱ ἐνάντιες, ἐχθρικές δυνάμεις πὸν κυριαρχοῦν στὸν κόσμο, ἀλλὰ καὶ ἐλκύεται κάθε καλὸ, ἀγαθὸ καὶ θεῖο. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ὁ μοναχισμὸς ὠφελεῖ πραγματικά καὶ οὐσιαστικά τὸν κόσμο. Ὁ ἀληθινὸς μοναχὸς ἔχει τὴν πνευματικὴ ἰερωσύνη, γίνεται ὁ μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Ὁ Πανιερώτατος συνδέθηκε πνευματικά μὲ πολλοὺς σύγχρονους Ἁγίους Γέροντες, μὲ κάποιους δὲ πολὺ στενά, ὅπως μὲ τὸν Ἅγιο Παῖσιο τὸν Ἁγιορείτη καὶ τὸν Ἅγιο Ἐφραίμ τὸν Κατουνακιώτη. Τὸ γεγονός αὐτὸ τὸν βοήθησε πολὺ στὴν πνευματικὴ του ζωὴ, ἀλλὰ καὶ μετέπειτα στὴν ποιμαντικὴ του διακονία, γιατί εἶχε πρότυπα ἀληθινῆς, αὐθεντικῆς ἐν Χριστῷ βιοτῆς, πὸν τοῦ παρεῖχαν ἀστείρευτη κατὰ Θεὸν ἔμπνευση. Ὁ λόγος του εἶναι Πατερικὸς, ἐμπειρικὸς καὶ διακριτικὸς· τέτοιος λόγος μπορεῖ νὰ φωτίσει τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος βιώνει ἄγχος, ἀνασφάλεια, σύγχυση, ἀποπροσανατολισμὸ ἀπὸ τὸν πραγματικὸ καὶ οὐσιαστικὸ σκοπὸ του, πὸν εἶναι ὁ προσωπικὸς ἁγιασμὸς του, ἡ σωτηρία, ἡ θέωση. Ἐχει ἰδιαίτερα ὁ Πανιερώτατος τὸ χάρισμα τοῦ λόγου. Ὁ ἴδιος ἀποτελεῖ μία ἀστείρευτη πηγὴ λόγου. Μπορεῖ νὰ ὁμιλεῖ γιὰ τὸ ἴδιο θέμα πολλὰς φορές καὶ νὰ μὴν ἐπαναλαμβάνει ποτὲ τὰ ἴδια. Πάντοτε ἔχει νὰ προσφέρει στὸν ἀκροατὴ κάτι νέο. Τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ λόγος του εἶναι καρδιακός. Καὶ ὅταν γράφουμε καρδιακός, δὲν ἐννοοῦμε ὅτι μιλά μὲ καρδιά, μὲ συναίσθημα, ὅπως λένε συνήθως. Ἀλλὰ ὅτι ὁ λόγος εἶναι ἔκφραση καὶ διατύπωση, δημιουργημὰ τῆς καρδιάς πὸν ἐνώνεται καὶ κοινωνεῖ ἐμπειρικά μὲ τὸν ἐνυπόστατο Θεὸ Λόγο. Ὁ λόγος αὐτὸς ἔχει πνευματικὴ δύναμη, εἶναι «ζῶν καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ διῦκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος» (Ἐβρ. 4,12) καὶ εἶναι ἰκανὸς νὰ θεραπεύσει καὶ νὰ ἀναγεννήσει τὴν «κοπιῶσαν καὶ πεφορτισμένην καρδίαν» τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἅγιος Λεμεσοῦ ὅμως ἀσχεῖ καὶ μία ἀνώτερη βαθμίδα λόγου καὶ

εἶναι αὐτὴ τοῦ διακριτικοῦ λόγου. Πρόκειται γιὰ τὸν ιδιαίτερο, ἀποκαλυπτικὸ λόγον ποὺ ἀπευθύνεται προσωπικὰ στὸν χριστιανὸ ἀπὸ ἕναν χαρισματοῦχο Γέροντα. Σὲ αὐτὸν τὸν διακριτικὸ, διορατικὸ λόγον ἀναφέρεται καὶ ἡ περίπτωση ἐκείνη τοῦ Γερωντικοῦ, ὅπου κάποιος ζητᾷ μὲ πόνο καὶ ἐπιμονὴ ἀπὸ τὸν ἄββᾶ Εὐπρέπιο, «ἄββᾶ, εἰπὲ λόγον, πῶς θὰ σωθῶ». Συνάντησα ἕναν ἀγωνιζόμενο λαϊκὸ ἐκτὸς Ἁγίου Ὁρους, ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπε ὅτι εἶχε τρία χρόνια νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ τρία χρόνια τὸν συντηροῦσε πνευματικὰ ἕνας λόγος ποὺ τοῦ εἶχε πεῖ τότε ἕνας Ἁγιορείτης μοναχός. Πολλοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ ζητοῦν αὐτὸν τὸν διακριτικὸ λόγον, τὴν ἀποκάλυψη τοῦ θείου θελήματος, ἀλλὰ ἐλάχιστοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ γνωρίζουν καὶ μποροῦν νὰ ἀποκαλύψουν τὸ θεῖο θέλημα. Μόνον κάποιος ποὺ ζεῖ ὁ ἴδιος συνεχῶς μέσα στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νὰ ἀποκαλύψει στὸν ἀκροατὴ του τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γι' αὐτὸν προσωπικὰ. Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ δύσκολο, θέλει ιδιαίτερο φωτισμὸ ἀπὸ τὸν Θεό. Ὁ Πανιερώτατος στὴν ποιμαντικὴ του διακονία, στὸ μυστήριον τῆς θείας ἐξομολογήσεως, ὅπου δαπανᾷ πολὺ χρόνον καὶ ἀναλώνεται, ἐνεργοποιεῖ τὸν διακριτικὸ αὐτὸν λόγον. Γι' αὐτὸ χιλιάδες πονεμένοι καὶ ἀναγκασμένοι ἄνθρωποι βρῖσκουν ἀνάπαυση κοντά του. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπιτυχία ἐνὸς Ἱεράρχου. Ὅχι ἐπειδὴ ἔγινε μέτοχος τοῦ τρίτου βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης, ποὺ οἱ πολλοὶ τὸ θεωροῦν ὡς μία καταξίωση στὴν καριέρα τους, ὅτι ἀνέβηκαν δηλαδὴ στὸ ὕψιστον ἐκκλησιαστικὸ ἀξίωμα. Ὁ Ἀρχιερέας δὲν καταξιώνεται ἀπὸ τὸν τρόπο διοικήσεως τῆς Μητροπόλεώς του, ποὺ καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ καθήκον του βέβαια, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὸν τρόπο διαπομπάνσεως. Ὁ Ἀρχιερέας εἶναι ὁ Πατέρας, ὁ Ποιμένας, ὁ ὁποῖος ἀγκαλιάζει μὲ τὴν πατρικὴ του ἀγάπη τὸ ποίμνιόν του καὶ τὸ ὀδηγεῖ μὲ τὸν λόγον του, τὸν καρδιακόν, τὸν ἐμπειρικόν, τὸν διακριτικόν σὲ νομὰς σωτηρίους. Καὶ πόσο ἀνάγκη ἔχει σήμερον ἡ ἐποχὴ μας ἀπὸ τέτοιους Ποιμένες!

Ἐκφράζουμε τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τὸν σεβαστὸν καὶ ἀγαπητὸν ἀδελφόν μας, Πανιερώτατον Μητροπολίτην Λεμεσοῦ Ἀθανάσιον, ποὺ ἀποδέχθη τὴν πρότασίν μας νὰ ἐκδώσουμε τὸ παρὸν βιβλίον του – εὐελπιστοῦμε ὅτι θὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλα στὸ μέλλον.

ΚΑΡΔΙΑΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ευχόμεθα σὲ ὅλους τοὺς ἀναγνώστες τοῦ βιβλίου ὁ καρδιακὸς λόγος τοῦ Πανιερωτάτου νὰ ἀγγίξει, νὰ εἰσχωρήσει στὴν βαθεῖα καρδιά τους, «ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν», καὶ νὰ ἀποδώσει καρπὸ «τριάκοντα, ἐξήκοντα, ἑκατόν» (βλ. Μάρκ. 4,8).

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς
Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου

Γεώργιος Σακελλαρόπουλος

1.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ¹

Εὐχαριστῶ ιδιαίτερα ὅλους ὅσοι συνέβαλαν στὸ νὰ ὀργανωθεῖ αὐτὴ ἢ διὰ λέξει καὶ ποὺ κάλεσαν καὶ ἐμένα νὰ μιλήσω. Καὶ μόνο ὅτι αὐτὴ τὴν περίοδο γίνεται σ' αὐτὸ τὸν χῶρο τοῦ Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου μία διὰ λέξει γιὰ τὸν μοναχισμό, αὐτὸ φανερῶνει τὴν ὕπαρξι τοῦ μοναχισμοῦ ὡς μία πραγματικότητα σ' αὐτὸ τὸν τόπο ἀλλὰ καὶ τὴν ὕπαρξι ἐνδιαφέροντος γι' αὐτόν. Γιὰ μένα εἶναι μεγάλη ἡ εὐκαιρία αὐτὴ νὰ δώσω μιὰ καλὴ, ὄχι ἀπολογία, ἀλλὰ καλὴ μαρτυρία γιὰ τὸ τί εἶναι, τέλος πάντων, αὐτὸ τὸ ὁποῖο ζοῦμε, ἐφόσον θεωροῦμαι «ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριότερους δράστες τῆς μοναχικῆς ἐπαναστάσεως» τὴν ἐποχὴ αὐτὴ καὶ πολλὰ λέγονται καὶ ἀκούγονται καὶ γράφτηκαν στὰ διάφορα μέσα τῆς μαζικῆς, ὅπως λέγεται, ἐνημερώσεως. Εἶναι τὸ πῶς πολυσυζητημένο θέμα τὸ θέμα τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ «σκάνδαλο» στὴν ἐποχὴ μας, τὸ θέμα τοῦ μοναχισμοῦ πάνω στὸ ὁποῖο ἄλλοι ἄνθρωποι οἰκοδομοῦν τὴν ζωὴ τους μὲ ἕναν ἐνθουσιασμό, ἀφιερῶνοντας ὁλόκληρο τὸ εἶναι τους, καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸν χῶρο τοῦ μοναχισμοῦ σκανδαλίζονται, ἀπογοητεύονται, ἀμφιβάλλουν, πολεμοῦν, διερωτῶνται. Ἔτσι ἦταν βέβαια ἀνεκάθεν ἡ ἱστορία ὁλόκληρης τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἰδίου. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἦταν ἕνας λίθος πάνω στὸν ὁποῖο ἄλλοι ἔκτισαν καὶ ἄλλοι γκρεμίστηκαν. Αὐτὴ εἶναι ἡ πορεία μας.

Ἄς δοῦμε πρῶτα τί εἶναι ὁ μοναχισμὸς καὶ μετὰ ἄς κάνουμε μιὰ μικρὴ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ στὴν πορεία τοῦ μοναχισμοῦ ἱστορικά, ἐξελικτικὰ καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ δοῦμε τί προσφέρει ὁ μοναχισμὸς. Θέλω νὰ πῶ ἐκ προοιμίου ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀκαδημαϊκὸς ἄνθρωπος, οὔτε ἱστορικὸς, οὔτε κοινωνιολόγος. Δὲν θὰ μιλήσω ἀπὸ αὐτὴ τὴν

1. Διὰ λέξει μὲ τίτλο «Ἡ προσφορὰ τοῦ Μοναχισμοῦ γενικά, καὶ ἐιδικότερα στὴν Κύπρον» στὸ Λαϊκὸ Πανεπιστήμιο, Λευκωσία, 1998.

ἀποψη, ἀλλὰ θὰ μιλήσω ὡς ἓνας ἀπλὸς καὶ ταπεινὸς μοναχός, καὶ θὰ καταθέσω αὐτὸ πὸν ζῶ, αὐτὸ πὸν ζοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, πὸν γνωρίζουν τὰ τοῦ μοναχισμοῦ. Τί εἶναι λοιπὸν ὁ μοναχισμός; Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ἐὰν διαβάσουμε τὰ ἔργα τῶν Πατέρων, θὰ τὸ δοῦμε πολλές φορές νὰ τίθεται καὶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς μοναχοὺς ἀκόμα. Κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι πὸν ζοῦμε τὸν μοναχισμὸ διερωτώμαστε πολλές φορές τί εἶναι ἄραγε ὁ μοναχισμός. Γνώρισα Γέροντες, 50, 60, 70 χρόνια μοναχοὺς καὶ νὰ διερωτῶνται τί εἶναι ὁ μοναχισμός. Καὶ αὐτὸ ὄχι γιατί δὲν γνωρίζουν τί εἶναι, ἀλλὰ εἶναι τόσο ὑπερβάλλον τὸ μέγεθος τοῦ μοναχισμοῦ τὸ ὅποιο ἀκόμα καὶ μεῖς –βάζω καὶ τὸν ἐαυτό μου μέσα– οἱ ἴδιοι οἱ μοναχοὶ δὲν μποροῦμε ἀκριβῶς νὰ ὀρίσουμε, νὰ καθορίσουμε τὰ ὅρια τοῦ μοναχισμοῦ, διότι εἶναι ἓνα μυστήριον. Ἔτσι ἀνατρέχουμε στοὺς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας, γιὰ νὰ δοῦμε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ Ἅγιοι πὸν ἦταν μοναχοί, ἦταν ἀσκητές, ὅταν ἐρωτῶνταν τί εἶναι μοναχισμός, «τί ἐστὶ μοναχός», ὅπως ἀναφέρεται στὰ Γεροντικά, τί ἀπαντοῦσαν. Ἀναφέρω ἀπλῶς μερικὲς ἀπαντήσεις αὐτῶν τῶν Ἁγίων. Λέει λοιπὸν ὁ Ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης: «Μοναχοὺς ὀνομάζοντες ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ καθαρᾶς ὑπηρεσίας καὶ τῆς ἀμερίστου καὶ ἐνιαίας ζωῆς ὡς ἐνοποιούσης αὐτοὺς ὡς θεοειδῆ μονάδα»², δηλαδή, ὀνομάζουμε μοναχοὺς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦν καθαρῶς τὸν Θεὸ καὶ λόγῳ αὐτῆς τῆς καθαρᾶς ὑπηρεσίας καὶ τῆς ἀμερίστου καὶ ἐνιαίας ζωῆς ἐνοποιοῦνται σὲ μία θεοειδῆ μονάδα. Θὰ ἐξηγήσουμε στὴν συνέχεια.

Κάποιος ἄλλος ἅγιος μοναχὸς λέγει ὅτι: «Μοναχὸς ἐστίν, ὁ πάντων χωρισθεὶς, καὶ πᾶσι συνηροσομένος διὰ τῆς ἀγάπης»³, δηλαδή, μοναχὸς εἶναι αὐτὸς ὁ ὅποιος χωρίστηκε ἀπὸ ὅλους καὶ ὅμως εἶναι μὲ ὅλα ἐνωμένος διὰ τῆς ἀγάπης, ἐννοεῖ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, πὸν ἔζησε τὸν 6^ο αἰ. μέσα στοὺς πολλοὺς ὀρισμοὺς πὸν ἔχει δώσει γιὰ τὸν μοναχισμὸ λέγει: «Μοναχὸς ἐστὶ, τάξις καὶ κατάστασις ἀσωμάτων, ἐν σώματι ὑλικῶ

2. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, *Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας* 6,1,3, Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καὶ Ἀσκητικῶν 3, ἐκδ. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη 1986, σ. 440, [PG 3, 533A].

3. Εὐαγρίου Ποντικοῦ, *Περὶ προσευχῆς* 124, PG 79, 1193B.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ

καὶ ῥυπαρῶ ἐπιτελουμένη»⁴, δηλαδή, ὁ μοναχὸς εἶναι μία τάξη καὶ κατάσταση τῶν ἀσωμάτων Ἀγγέλων, ἢ ὁποῖα ὅμως ἐπιτελεῖται σὲ σῶμα ὑλικὸ καὶ ρυπαρό. Εἶναι μιὰ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου τοῦ περιβεβλημένου μὲ ὑλικὸ καὶ ρυπαρὸ σῶμα νὰ μιμηθεῖ κατὰ τρόπο ὑπαρξιακὸ τὴν ζωὴ τῶν Ἀγγέλων, γι' αὐτὸ ξέρουμε ὅτι οἱ Πατέρες ὀνόμασαν τὸ μοναχικὸ σχῆμα ἀγγελικὸ σχῆμα ἢ ἀγγελικὴ πολιτεία, ἰσαγγελο πολιτεία καὶ ἰσαγγέλους τοὺς μοναχοὺς. Τέλος, ὁ Ἅγιος Μάξιμος λέγει ὅτι μοναχὸς εἶναι «ὁ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων τὸν νοῦν ἀποχωρίσας καὶ δι' ἐγκρατείας καὶ ψαλμωδίας καὶ προσευχῆς προσκαυτερῶν τῷ Θεῷ»⁵, δηλαδή, αὐτὸς ποὺ ἀπεμάκρυνε τὸν νοῦν ἀπὸ τὰ ὑλικά πράγματα, καὶ μὲ τὴν ἐγκράτεια, τὴν ψαλμωδία καὶ τὴν προσευχὴ εἶναι προσηλωμένος στὸν Θεό.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ	13
ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΕΙΛΟΥ ΚΤΙΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΜΑΧΑΙΡΑ	31
Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ	45
Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΗΣΥΧΑΣΤΟΥ	53
Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΟΣ	65
Η ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΕΡΟΝΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟ	81
ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΙ ΓΕΡΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ	95
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ	119
ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΕΡΟΝΤΑ ΠΑΪΣΙΟ ΤΟΝ ΑΓΙΟΡΕΪΤΗ	131
ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ – Η ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	149
Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΣΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ	159
ΤΟ ΧΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΤΟΝ ΒΙΟ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ	169
Ο ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΧΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ	181
«ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΗΣΥΧΑΣΤΟΥ, ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΜΑΤΑ»	195
Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	205
Ο ΟΣΙΟΣ ΓΕΡΩΝ ΠΑΠΑ-ΕΦΡΑΪΜ ΚΑΤΟΥΝΑΚΙΩΤΗΣ ΚΑΙ Η ΕΚ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ	217